

Тих днів не стерти з пам'яті людської

Т. В. Бур'янова, учитель, Старомихайлівська ЗОШ, Донецька обл.

Мета: поглибити та систематизувати знання учнів з питання визволення України від німецько-фашистських загарбників; продовжувати розвивати вміння учнів працювати з історичними фактами, сприяти використанню комп'ютерних технологій під час підготовки позакласних заходів і вивчення історії; розвивати творчі здібності дітей; виховувати в учнів почуття вдячності воїнам-ветеранам і почуття гордості за подвиг українського народу в роки Великої Вітчизняної війни.

Форма проведення: усний журнал.

Обладнання: святково оформлена зала, виставка книг про Велику Вітчизняну війну, мультимедійна презентація, збірка пісень воєнних часів.

» Ніколи не було
хорошої війни або
поганого миру.

Бенджамін Франклін

Учитель. Сьогодні ми з вами будемо згадувати події Великої Вітчизняної війни, говорити про патріотизм і героїчні вчинки радянських солдат, про мужність тих, хто своєю працею в тилу наближував Перемогу, про страждання матерів, дружин, дітей, що так і не дочекалися з фронтів своїх близьких,

про безмежну радість людей усього Світу в День Перемоги над фашизмом.

І наш сьогоднішній урок мужності — це лише маленька часточка великої данини пошани загиблим.

1 - й ведучий

Гула, стогнала і ревла земля,
Сивіли в горі мати і кохана.
В огні була Країнонька моя —
Була війна жорстока, Вітчизняна.
Живі і мертві, мертві і живі
Герої наші — воїни-солдати,
Ми знаємо: у тій страшній війні
Змогли ви ворога здолати.

2 - й ведучий

Це на світанку сталося колись:
Стривожений, із муками і жалем
Світ стрепенувся, кров'ю вмить заливсь,
Неначе розпанаханий кинджалом.
Війна назустріч молодому дню
Із гуркотом, із брязкотом котилась,
Лавиною металу і вогню
На нашу землю й долю навалилась.

3 - й ведучий

Війна далека, але пам'ять близько:
На кожному кроці, в кожному із сердець.
Ми голови схиляєм низько-низько
І до могил приносимо вінець.

Учитель (до глядачів). Тож давайте згадаємо, коли розпочалася Велика Вітчизняна війна? Коли ця війна закінчилася? Що означають поняття «Велика Вітчизняна війна» та «Друга світова війна», що об'єднує ці поняття?

При необхідності вчитель доповнює та виправляє відповіді.

Учитель. Пропоную повторити основні дати.

Вчитель використовує мультимедійний супровід.

» Одна смерть —
це трагедія, мільйон
смертей —
це статистика.

Йосиф Сталін

1 вересня 1939 року Німеччина перетнула кордон Польщі й розпочала Другу світову війну. Керівництво Німеччини прагнуло завоювати весь світ, поставивши народи планети на коліна...

22 червня 1941 року, без проголошення війни, о четвертій годині ранку гітлерівська Німеччина напала на Радянський Союз. Розпочалася Велика Вітчизняна війна. Українські землі стали ареною великих битв, руйнувань, жертв і страждань. Війна на території України не припинялася ні на годину — з 22 червня 1941 по 28 жовтня 1944 року. З цих 40 місяців 35 припадають на активні бойові дії регулярних військ.¹

1 - й ведучий

Находив ранок. Червень. Двадцять друге.
Народжувався з квітів і роси.
Хто на базар собі збирався,
А хтось травичку зранку вже косив.
Не знали ще, що тіль лягла на плечі,
Що буде боляче дорослим і малечі...

2 - й ведучий

Такі жита, що не дістать рукою!
Така блакить, що в серці не вмістить!

¹ Слайд супроводжується звуковим повідомленням Левітана про початок Великої Вітчизняної війни.

І раптом поле стало полем бою,
І сонце зупинилося на мить!

3-й ведучий

І танки здобились перед житами,
Зторгаючись в густий клубчастий дим,
І бризнув колос на броню сльозами,
І зерном бризнув, трепетним, живим.

Звучить пісня «Священна війна»

Учитель. 1941–1944 рр. — це період гітлерівської окупації українських земель; під натиском ворогів, у результаті кровопролитних боїв, Червона Армія відступала залишаючи українські міста і села...

На сцену повільно виходять юнаки в гімнастерках, з об'язаними головами, руками, втомлені. До них виходить дівчина у вишиванці з відром води та кухлем у руках.

1-й юнак

Ми відступали.

Ворог наближався.

Вже недалеко чути гук гармат.

Над степом хмарою іржавою здіймався

Пожеж і крові нестерпимий чад.

2-й юнак

В загровах танули міста і села,

На плечі важко налягла війна.

Ми їхали, і темна, й невесела
Вставала перед нами далина.

3-й юнак

Розгортався захід, наче рана,

Наче рана чорно-вогняна...

Ти стояла, дівчино незнана,
Мов тополя, стомлена сумна.

4-й юнак

Ні привітом, ні гірким докором

Не озвалась ти до нас тоді,

Не просила, щоб вернулись скоро,

Рятували у тяжкій біді.

5-й юнак

Тільки мовчки кухоль подавала,

Зачерпнувши воду з джерела,

Та очей від нас не відривала,

Доки тьма не сповила села.

Весь час, поки «солдати» проговорюють свої слова, дівчина напуває їх водою, перев'язує рани, пригощає яблуками. Хлопці повільно, йдуть зі сцени.

Учні виконують пісню «Огонек», сл., муз.

Учитель. Пропоную прослідкувати хронологію захоплення та визволення великих міст України...

Хронологія відслідковується за картою на дошці або за мультимедійним супроводом.

Учитель. Оскільки ми з вами жителі донецького краю, пропонуємо звернути увагу на те:

- Коли було окуповано Донецчину?
- Яка дата стала датою визволення Донбасу?

- Який час є періодом окупації Донецька?
- Скільки місяців Донбас перебував в окупації?

Пропоную перейти на загальноукраїнський масштаб:

- Назвіть хронологічні рамки періоду окупації України.
- Скільки місяців Україна перебувала в окупації?

У 1943 році почалося звільнення радянських територій від

ворога. Сталінградська битва, битва на Курській дузі започаткували великий перелом у війні. Протягом літа–осені 1943 року радянські війська зайняли Лівобережжя і Донбас, з вересня по листопад відбувалася гігантська битва за Дніпро, 6 листопада 1943 року Київ був звільнений від ворога (у минулому році ми святкували 65-ту річницю з Дня визволення столиці України — міста Києва).

1-й ведучий

Згадую рік сорок третій,
Юність солдатську свою,
Що пронеслась на лафеті
В смертнім, кривавім бою.

Бачу Славутича кручі,
Мінами зритий плацдарм,
В лозах окопи сипучі...
Чую могутній удар.

Хвилі, що гупають глухо
В берег невпинно, щомить...

Глухнуть від вибухів
вуха,
Серце в напрузі щемить.

Чую, як гнівом клекоче
Грізний слов'янський потік,
Ворога скинути хоче
З круч непокірних навик.

Силу усяк відчуває
Сивого батька — Дніпра —
І над рікою лунає
Воїнів грізне «Ура-а!».

(Л. Фастовець «Сорок третій»)

Учитель. Після визволення Києва та форсування Дніпра розгорнулася грандіозна битва за звільнення Правобережжя, а потім і всієї території України. Бої були кровопролитними, ряд місцевостей переходили із рук у руки по кілька разів.

Вирішальне значення мала Корсунь-Шевченківська операція, що тривала з 24 січня по 17 лютого 1944 року, під час якої було оточено 10 дивізій противника.

2-й ведучий

Хто з нас уцілів і душею не вмер,
У кого ще в серці не смеркло,

СЦЕНАРІЙ

Той давнішню пам'ять шанує й тепер
Про Корсунь-Шевченківське пекло.

...Стогнала земля від снарядів і мін,
Розорана сотнями танків,
Та раптом фашистам історії дзвін
Прорік западню на світанку.

Могутнім кільцем Українські фронти
Затисли залізну армаду,
І ордам фашистським ніде не пройти,—
Жахає їх тінь Сталінграда.

Не стали здаватись в полон вороги,—
Відкинули наш ультиматум...
І громом озвались Дніпра береги,
Коли «загорлали» гармати.

(Л. Фастовець «Розгром»)

Учитель. 28 жовтня 1944 року визволено Ужгород — останній населений пункт у межах сучасних кордонів України. Таким чином, у результаті проведених у січні-жовтні 1944 року чотирма Українськими фронтами наступальних операцій було звільнено Україну від німецько-фашистських загартників.

Звучить тихо мелодія пісні «Журавлі».

Учитель. За роки війни в Україні було зруйновано чи спалено 714 міст і містечок, 28 тис. сіл, 10 млн осіб залишилися без даху над головою. Загальні демографічні втрати України становлять приблизно 14,5 млн осіб (убиті, померлі від хвороб і голоду, евакуйовані, депортовані, емігранти).

Звучить перший куплет пісні «Журавлі».

» Війна вигідна
бездарним.
Талановитим завжди
вигідніший мир.

Михайло Задорнов

3-й ведучий

Були важкі-важкі роки,
Серця ятривались від утрат:
Той повернувся без руки,
У тих загинув батько, брат.

А в тих ось хата без верха,
Ген попелищем рідний двір.
«На весь куток — одна соха»,—
Жалівся сивий бригадир.

А матері при образах
В речах шептали:
«Синку ж мій».
Ридали в розпачі, сльозах,
Німіли в муці навісній.
І злиднів чорна рать,
І чорних днів, і чорних діб...
А треба ж біль перемагати,
Глядіть малих
І сіять хліб.

» У війні не буває
переможців —
лише переможені.

Артур Невілл
Чемберлен

Учитель. Так, війні дії на території України завершилися, але ще тривала Велика Вітчизняна війна, яка припиниться лише 9 травня 1945 року капітуляцією Німеччини... Ще не повернулися з фронтів батьки та сини, тому українські жінки й діти «кували перемогу» в тилу — працювали самовіддано, під лозунгом «Усе для фронту, все для Перемоги».

Звучить пісня
«Нам нужна одна Победа».

1-й ведучий

Рядок з листа, а за рядком тим — доля...
Минуть літа, засіють й скосять поле...
Лише рядок... Якщо його не сплять,
Немож повернення назад, у пам'ять...

Спливуть літа. Рядок в листі зітреться.
Та ось поштарка — й серце стрепеться...

На сцену виходить поштарка
у військовій формі з листами.

Поштарка. Листи... війні
ні трикутники. Як їх чекали,
якими вони були жаданими...
Вони лікували, підтримували,
продовжували життя воїнам,

матерям, коханим, дружинам,
дітям і всім, хто перебував да-
леко від передової.

У моїх руках один такий
лист, а в ньому — рядки: «Я не
зможу прийти, не клич...».

На сцену виходить юнак у солдат-
ській формі та продовжує вірш.

Юнак

Я не можу прийти, не клич,
Від жалю своїх губ не криви,
Я страшною дорогою йду,
Стигне кров по моему сліду,
Я від куль не звезду голови,
Я не можу прийти, не зови.
Упаду — ти за мною не плач
І за все мені, любя, пробач:
Що погано писав я листи,
Що любов я не зміг донести,—
Від жалю своїх губ не криви,
Я не можу прийти, не зови...

(Г. Тютюнник «Останній лист»)

Юнак іде зі сцени.

Поштарка. Матері вихову-
вали своїх синів, щоб ті рясно
засівали ниву, плекали хліб
і трудились на землі. Не су-
дилось — більшість з них не
повернулися з фронтових доріг.
Та мамине серце крізь роки
пронесло надію і віру в те, що
її хоробрі воїни все ж повер-
нуться до рідної оселі.

Читець

Давно минула вже війна,
А мати все в тривозі,
За хвіртку вийшовши, вона
Постоїть на дорозі.
Огляне поглядом смутним
Весняні далі сині:
Живуть надії в ній, як сни,
Живуть ще і понині.
Пожовклу карточку в руках
Погладить в самотині
І ні сльозинки на очах —
Згоріли у журбині.
Знудилось серце і душа —
Життя не вернеш знову,
Надія матері — сини —
Не повернулись з бою.
Тож скільки років од війни
Живе вже самотою.
І все виходить на поріг
В журбі, в плачі німому,

Чекає серцем із доріг
Синів своїх додому.

(О. Галкін «Давно *мингла* вже війна...»)

Поштарка. Скільки віри,
надії та сподівань було в кож-
ному листі з фронту! А ще —
спогадів про минулі безтурбо-
тні роки...

Відає лист дівчині, яка по-
тім його зачитує на фоні музики
Е. Грега «Ностальгія».

Дівчина. «Пам'ятаєш, люба,
як ми вперше їздили в столи-
цю? Похід до театру і ту ме-
лодію, що звучала?.. Інколи,
у хвилини тиші, вона мені бри-
нить, як щось далеке і майже
нереальне...»

Я прокидаюсь часто у тривозі,
Коли мені ввижається у сні,
Що ти прийшов, спинився при дорозі
І прямо в очі дивишся мені.
А ти не йшов... І відшуміли грози,
І стиглі трави полягли в покосі,
І вітер засвітив свої вогнем.
Давно не жду, що ти відчиниш двері,
Вже забуваю блиск твоїх очей...
Лише в рядках на жовклому папері
Той промінь й досі б'ється гаряче...

Поштарка. Скільки їх, що
не повернулось з війни? Полум'я
Вічного вогню завжди нагаду-
ватиме нам про високий подвиг
в ім'я життя на Землі.

Учениці виконують музично-
танцювальну композицію «Танець
вогню». На фоні трілотіння стрічок,
що зображують вогонь, читається
текст.

2-й ведучий

Коли ти об життя стерню
Бува, наколеш серце навіть,
Прийди до вічного вогню,
Побудь із совістю віч-на-віч.

► Або людство
покінчить з війною,
або війна покінчить
з людством.

Джон Кеннеді

► Для тих, хто воював,
Війна ніколи
не закінчується.

Курціо Малапарте

Постій. Задумайсь. Охолонь.
І вслухайсь в тишу цю магічну...
О ні! Тут Вічний не вогонь —
Тут Пам'ять вічна!..

На сцену виходять усі учасники
вистави, по черзі проголошують
рядки наступного вірша, кладуть
квітки до імпровізованого вогню.

Пам'ятайте про тих, що безвісти
пропали,
Пам'ятайте про тих, що не встали,
як впали.

Пам'ятайте про тих, що згоріли, як зорі,—
Такі чисті і чесні, як повітря прозоре.
Пам'ятайте про тих,

що за правду повстали,
Пам'ятайте про тих,
що лягли на застavaх.

Пам'ятайте про тих,
що стрибали під танки...
Є в місцях невідомих невідомі останки.
Є в лісах, є у горах і є під горою —

Менше в світі могил,
ніж безсмертних героїв.
Пам'ятайте про них і у праці, і в пісні —

Хай відомими стануть всі герої безвісні.

3-й ведучий

Ми знову прийдемо до Вічного вогню,
Рокам ніколи пам'яті не стерти
Про тих, хто пережив страшну війну,
І тих, хто залишивсь в обіймах смерті.

Ми знову прийдемо до Вічного вогню...
Із нами придуть і онуки, й діти,
Щоб ветеранам до землі вклонитись,
Щоб вшанувати їхню сивину.

Нехай Господь дарує їм літа,
Тепло і затишок, щасливі дні безхмарні.
Нехай щороку зелень молода
Встеляє килимом стежки у завтра.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Війна: людський вимір* [Текст] // Історія та правознавство. — 2005. — № 28. — С. 2-6.
2. *День пам'яті та надії* [Текст] // Все для вчителя. — 2003. — № 12. — С. 9-10.
3. *Детство, опаленное войной* // Історія та правознавство. — № 9. — С. 22-23.
4. *Дорогами болю* [Текст] // Шкільна бібліотека. — 2007. — № 4. — С. 65-66.
5. *За тих, хто впав в бою за крок до Перемоги* [Текст] // Позакласний час. — № 7-8. — С. 105-106.
6. *Ми йшли до тебе, Перемого!* [Текст] // Позакласний час. — 2009. — № 7-8. — С. 94-95.
7. *Народу мир потрібен, як вода* [Текст] // Позакласний час. 2008. — № 8. — С. 35-36.
8. *Пам'ять про вас у нашій серці жива* [Текст] // Позакласний час. — 2009. — № 7-8. — С. 100-102.
9. *Пам'ять про них збережуть обеліски* [Текст] // Позакласний час. — 2008. — № 8. — С. 37-39.
10. *Пам'ятаєш, земле, сорок п'ятий?* [Текст] // Позакласний час. — 2009. — № 7-8. — С. 97-99.
11. *Пісні, опалені війною* [Текст] // Історія та правознавство. — № 11. — С. 27-28.
12. *Схиляємо голови низько* [Текст] // Позакласний час. — 2008. — № 8. — С. 33-34.
13. *Ті дні у пам'яті народній* [Текст] // Все для вчителя. — 2003. — № 12. — С. 7-8.
14. *Україна на завершальному етапі війни* [Текст] // Історія та правознавство. — № 25. — С. 5-8.
15. *Москальова, А. С. Мітинг, присвячений 60-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників* [Текст] / А. С. Москальова // Позакласні заходи з історії. — Х. : Основа, 2004. — С. 113-116.
16. *Хвилинка мовчання пекуча й терпка* [Текст] // Позакласний час. — 2009. — № 7-8. — С. 103-104.
17. *Чтoбы помнили...* [Текст] // Шкільна бібліотека. — 2006. — № 4. — С. 27-30.
18. *Ціна Перемоги: баланс втрат і здобутків України в роки Другої світової війни* [Текст] // Все для вчителя. — 2003. — № 31. — С. 47-52.
19. *Ярош, Н. М. А пам'ять священна* [Текст] / Н. М. Ярош // Позакласні заходи з історії. — Х. : Основа, 2004. — С. 107-112.